

Fortalesa

Ser forts d'ànim ajuda a suportar les dificultats i superar els nostres límits. Per als cristians, Crist és l'exemple per viure una virtut que obre la porta a moltes d'altres.

05/08/2012

1. "Per aspera ad astra!"

"A través de les dificultats, a les estrelles". Aquesta coneguda frase de Sèneca expressa de manera gràfica l'experiència humana que, per aconseguir el millor, cal esforçar-se,

que "allò que val, costa", que cal lluitar per vèncer els obstacles i asprors que mai no deixen de presentar-se al llarg de la vida, a fi d'assolir els béns més alts.

Moltes peces literàries de diverses cultures exalcen la figura de l'heroi, que encarna d'alguna manera aquelles paraules de la saviesa llatina, que qualsevol persona desitjaria també per a si: *nil difficile volenti*, res és difícil per a qui vol.

Així doncs, a nivell humà, la fortalesa és valorada i admirada. Aquesta virtut, que va de la mà amb la capacitat de sacrificar-se, tenia ja entre els antics un perfil ben definit. El pensament grec considerava la "*andreia*" com una de les virtuts cardinals [1], que modera els sentiments de brega propis de desig irascible, i així dóna vigor a l'home a la recerca d'aquell bé encara que

sigui difícil i ardu, sense que la por l'aturi.

2. "Quia tu es fortitudo mea" (Sal 31, 5)

Pertany també a l'experiència humana la constatació de la debilitat de la nostra condició, que constitueix, d'alguna manera, l'altra cara de la moneda de la virtut de la fortalesa. Moltes vegades hem de reconèixer que no hem estat capaços de realitzar tasques que teòricament eren al nostre abast.

Dins nostre trobem la tendència a enfonsar-nos, a ésser tous amb nosaltres mateixos, a renunciar a allò laboriós per l'esforç que comporta. En altres paraules, la naturalesa humana, creada per Déu per al més alt ferida però, pel pecat, és capaç tant de grans sacrificis com de grans claudicacions al mateix temps.

La revelació cristiana ofereix una resposta plena de sentit a aquesta condició paradoxal en què versa la nostra existència. D'una banda, en efecte, assumeix els valors propis de la virtut humana de la fortalesa, que és lloada en nombroses ocasions en la Bíblia. Ja la literatura sapiencial se'n feia ressò, en donar a entendre, sota la forma d'una pregunta retòrica en el llibre de Job, que la vida de l'home sobre la terra és milícia [2].

Amb frase d'alguna manera misteriosa, Jesús diu, parlant del Regne de Déu, que el toquen els qui es fan violència: *violenti rapiunt* [3]. Aquesta idea ha quedat reflectida en la iconografia medieval, com succeeix, per exemple, en la capella de tots els sants de Ratisbona, on la imatge que representa la fortalesa lluita contra un lleó.

Alhora, són nombrosos els textos de l'Esriptura que subratllen com les

diverses manifestacions d'un comportament fort (paciència, perseverança, magnanimitat, audàcia, fermesa, franquesa, i fins i tot la disposició a donar la vida) provenen i només poden mantenir-se si estan ancorades en Déu: *quia tu es fortitudo mea*, vos que em defenseu (Sl 31, 5) [4]. En altres paraules, l'experiència cristiana ensenya que **"tota la nostra fortalesa és prestada"** [5].

Sant Pau expressa de manera precisa aquesta paradoxa, en la qual s'entrellacen els aspectes humans i sobrenaturals de la virtut: "quan sóc feble, és quan sóc fort", ja que, com li ha assegurat el Senyor: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*, en tens prou amb la meua gràcia. En la teua feblesa actua el meu poder.» [6].

3. "Sense mi no podeu fer res" (Jn 15, 5)

El model i font de fortalesa per al cristià és, per tant, Crist mateix, que no només ofereix amb les seves accions un exemple constant que arriba a l'extrem de donar la pròpia vida per amor als homes [7], sinó que a més afirma: "*sense mi no podeu fer res*"[8].

Així, la fortalesa cristiana fa possible el seguiment de Crist, un dia i un altre, sense que la por, la prolongació de l'esforç, els sofriments físics o morals, els perills, enfosqueixin en el cristià la percepció que la veritable felicitat està en seguir la voluntat de Déu, o l'allunyin d'ella. L'advertència de Jesucrist és clara: "*Us expulsaran de les sinagogues; més encara, ve un temps que els qui us matin es pensaran que donen culte a Déu.*"[9].

4. "Beata quae sine morte meruit martyrii palmam": el martiri de la vida quotidiana.

Des del començament els cristians van considerar un honor patir martiri, ja que reconeixien que portava a una plena identificació amb Crist. L'Església ha mantingut al llarg de la història una tradició de particular veneració pels màrtirs, que per especial disposició de la Providència han vessat la sang per proclamar la seva adhesió a Jesús, oferint així el màxim exemple no només de fortalesa, sinó també de testimoni cristià [10].

Tot i que no han faltat en cada època històrica, inclosa la nostra, aquests testimonis de l'Evangelí, la veritat és que, en la vida corrent en què ens trobem la major part dels cristians, difícilment arribarem a aquestes condicions.

Tanmateix, com recordava Benet XVI, hi ha també un "martiri de la vida quotidiana", testimoni que especialment el món d'avui

necessita: "el testimoniatge silenciós i heroic de tants cristians que viuen l'Evangelí sense concessions, complint el seu deure i dedicant-se generosament al servei dels pobres"[11].

En aquest sentit, la mirada s'adreça a Santa Maria, ja que ella va ser al peu de la Creu del seu Fill, donant exemple d'extraordinària fortalesa sense patir la mort física, de manera que hom pot dir que va ser màrtir sense morir, segons el tenor d'una antiga pregària litúrgica [12].

"Admira la fermesa de Santa Maria: al peu de la Creu, amb el dolor humà més gran —no hi ha dolor com el seu dolor—, plena de fortalesa. —I demana-n'hi, d'aquesta fermesa, perquè tu també sàpigues estar al costat de la Creu."[13].

5. "Omnia sustineo propter electes" (2Tm 2, 10)

La Mare de Déu dolorosa és testimoni fidel de l'amor de Déu, i il·lustra molt bé l'acte més propi de la virtut de la fortalesa, que és resistir (sustinere) [14] allò advers, desagradable, dur.

Certament, es tracta d'un resistir en el bé, perquè sense el bé no hi ha felicitat. Per al cristià la felicitat s'identifica amb la contemplació de la Trinitat al cel.

En Santa Maria es compleixen les paraules del Salm: *si consistant adversum em castra, non timebit cor meum... ni que acampés contra mi tot un exèrcit, el meu cor no temeria* [15]. També Sant Pau, abans d'arribar al suprem testimoni de Crist, es va exercitar durant la seva vida en aquest acte característic de la fortalesa, fins a poder afirmar: "tot pel bé dels elegits" [16].

Per expressar aquest aspecte de la virtut (resistència), la Sagrada

Esriptura sol referir-se a la imatge de la roca. Jesús en una de les seves paràboles fa referència a la necessitat de construir sobre roca, és a dir, no només escoltar la seva paraula, sinó maldar per posar-la per obra [17]. S'entén que, en última instància, la roca és Déu, com no para de repetir l'Antic Testament [18]: "*El Senyor és la meva roca, la muralla que em defensa; el meu Déu és el penyal on m'emparo, l'escut i la força que em salva, el meu refugi i el meu baluard, el defensor que m'allibera dels tirans.*"[19]. No sorprèn, doncs, que sant Pau arribi a afirmar que la roca era el Crist [20], el qual "*és poder i saviesa de Déu*" [21].

La fortalesa per resistir les dificultats prové, doncs, de la unió amb Crist per la fe, com indica sant Pere: *resistite fortes in fide!, Resistiu-li fermes en la fe* [22]. D'aquesta manera, hom pot dir que, d'alguna manera, el

cristià esdevé, com Pere, la roca en la qual Crist es recolza per construir i sostenir la seva Església [23].

6. "In patientia vestra possidebitis animas vestras" (Lc 21,19)

Part de la fortalesa és la virtut de la paciència, que Joseph Ratzinger ha descrit com "la forma quotidiana de l'amor" [24]. La raó per la qual s'ha donat tradicionalment en el cristianisme a aquesta virtut una importància notable pot deduir-se d'unes paraules de sant Agustí en el seu tractat sobre la paciència, que descriu com "un do tan gran de Déu, que ha de ser proclamada com una empremta de Déu que resideix en nosaltres "[25].

La paciència és, doncs, una característica del Déu de la història de la salvació [26], com ensenyava Benet XVI a l'inici del seu pontificat: "Aquest és el distintiu de Déu: Ell mateix és amor. Quantes vegades

desitjaríem que Déu es mostrés més fort! Que actués durament, derrotés el mal i creés un món millor. Totes les ideologies del poder es justifiquen així, justifiquen la destrucció d'allò que s'oposaria al progrés i a l'alliberament de la humanitat.

Nosaltres patim per la paciència de Déu. I, tanmateix, tots necessitem la seva paciència. El Déu, que s'ha fet anyell, ens diu que el món se salva pel Crucificat i no pels qui crucifiquen. El món és redimit per la paciència de Déu i destruït per la impaciència dels homes"[27].

Hom pot deduir moltes conseqüències pràctiques d'aquesta consideració. La paciència mena a saber patir en silenci, a suportar les contrarietats que es desprenen del cansament, del caràcter aliè, de les injustícies, etc. La serenitat d'ànim fa així mateix possible que procurem fer-nos tot per a tots [28], adaptar-nos als altres, portant amb nosaltres

el nostre propi ambient, l'ambient de Crist. Per això mateix el cristià procura no posar en perill la seva fe i la seva vocació per una equivocada concepció de la caritat, sabent que - per utilitzar una expressió col·loquial- pot arribar fins a les portes de l'infern, però no més enllà, perquè allà no es pot estimar Déu. D'aquesta manera, es compleixen en ell les paraules de Jesús: "*amb la vostra perseverança salvareu la vida!*" [29].

7. "Qui es mantingui ferm fins a la fi se salvarà" (Mt 10, 22)

La paciència està en estreta correspondència amb la perseverança. Aquesta sol ser definida com la persistència en l'exercici d'obres virtuoses tot i la dificultat i el cansament derivat de la seva prolongació en el temps. Més precisament, se sol parlar de constància quan es mira de vèncer la

temptació d'abandonar l'esforç davant l'aparició d'un obstacle concret, mentre que es parla de perseverança quan l'obstacle és simplement la prolongació en el temps d'aquest esforç [30].

No es tracta només d'una qualitat humana, necessària per a l'assoliment d'objectius més o menys ambiciosos. La perseverança, a imitació de Crist, que va ser obedient al disseny del Pare fins al final [31], és necessària per a la salvació, segons les paraules evangèliques: "*el qui es mantindrà ferm fins a la fi se salvarà.*" [32]. S'entén llavors la veritat de l'asseveració de sant Josepmaria: "**Començar, ho fa tothom; perseverar, els sants.**" [33]. D'aquí l'amor d'aquest sant sacerdot pel treball ben acabat, que descrivia com un saber posar les "**últimes pedres**" a cada tasca realitzada [34].

"Tota fidelitat ha de passar per la prova més exigent: la durada [...]. És fàcil ser coherent per un dia, o per alguns dies [...]. Només pot anomenar-se fidelitat a una coherència que dura al llarg de tota la vida"[35]. Aquestes paraules del Servent de Déu Joan Pau II ajuden a comprendre la perseverança sota una llum més profunda, no com un mer persistir, sinó sobretot com autèntica coherència de vida, una fidelitat que acaba per merèixer la lloança del Senyor de la paràbola dels talents, i que cal considerar com una fórmula evangèlica de canonització: "Molt bé, servent bo i fidel, com has estat fidel en el poc, jo et confiaré molt: entra en l'alegria del teu Senyor" [36].

8. "Magnus in prosperis, in adversis maior"

"Gran en la prosperitat, major en l'adversitat". Aquestes paraules de

l'epitafi del rei anglès Jacobo II, a l'església de Saint Germain a Layes, prop de París, expressen l'harmonia entre les diferents parts de la virtut de la fortalesa: d'una banda, la paciència i la perseverança, que es relacionen amb l'acte de resistir en el bé, i que ja hem considerat; de l'altra, la magnificència i la magnanimitat, que fan referència directa a l'acte d'atacar, d'abordar grans gestes, també en les petites empreses de la vida corrent. En efecte, segons la teologia moral, "la fortalesa, com a virtut del desig irascible, no només domina les nostres pors (cohibitiva timorum), sinó que a més modera les accions atrevides i audaces (moderativa audaciarum). Així la fortalesa s'ocupa de la por i de l'audàcia, impeding el primer i imposant un equilibri a la segona"[37].

La magnanimitat o grandesa d'ànim és la promptitud per a prendre la

decisió d'emprendre obres virtuoses excel·lents i difícils, dignes de gran honor. Per la seva banda, la magnificència es refereix a l'efectiva realització d'obres grans, i en particular a la recerca i ús dels recursos econòmics i materials adequats per al compliment d'empreses grans al servei de Déu i del bé comú [38].

Sant Josepmaria descrivia la persona magnànima amb aquests termes:

“Magnanimitat: grandesa d'ànim, ànima àmplia, on hi caben molts. És la força que ens disposa a sortir de nosaltres mateixos, per preparar-nos a emprendre obres de vàlua, en benefici de tothom. L'estretor no nia en el magnànim; no hi juga la gasiveria, ni el càlcul egoista, ni la trapelleria interessada. El magnànim dedica sense reserves la seva força a allò que val la pena; per això és capaç de donar-se ell mateix. No es

conforma amb donar: es dóna. I aleshores aconseguix d'entendre la major mostra de magnanimitat: donar-se a Déu."[39].

Es requereix magnanimitat per emprendre cada jornada l'empresa de la pròpia santificació i l'apostolat enmig del món, de les dificultats que sempre hi haurà, amb la convicció que tot és possible per al qui creu [40]. En aquest sentit, el cristià magnànim no tem proclamar i defensar amb fermesa, en els ambients on es mou, els ensenyaments de l'Església, també en moments en que això pugui suposar un anar a contracorrent [41], aspecte que té una profunda arrel evangèlica. Així, el cristià es captindrà amb comprensió cap a les persones alhora que amb una santa intransigència en la doctrina [42], fidel al lema paulí *veritatem facientes in caritate, mantenint-nos en la veritat amb caritat* [43], que

comporta defensar la totalitat de la fe sense violència. Això implica així mateix que l'obediència i docilitat al Magisteri de l'Església no es contraposen al respecte de la llibertat d'opinió, al contrari, ajuda a distingir bé la veritat de la fe del que són simples opinions humanes.

***

Al començament s'ha fet referència a la pacient resistència de Maria al peu de la Creu. L'exemplar fortalesa de la Mare de Déu inclou també la grandesa d'ànima que la va portar a exclamar davant la seva cosina Elisabet: *Magnificat anima mea Dominum ... quia fecit mihi magna qui potens est, la meva ànima glorifica el Senyor ... perquè obre en mi meravelles [44]*. L'exultació de Maria conté una important lliçó per a nosaltres, com recorda Benet XVI: "L'home és gran, només si Déu és gran. Amb Maria hem de començar a

comprendre que és així. No ens hem d'allunyar de Déu, sinó fer que Déu sigui present, fer que Déu sigui gran en la nostra vida, així també nosaltres serem divins: tindrem tot l'esplendor de la dignitat divina "[45].

S. Sanz Sánchez

Novembre 2009

* * *

Bibliografia bàsica Catecisme de l'Església Catòlica, nn. 736, 1299, 1303, 1586,

1805, 1808, 1811, 1831-1832, 2473

Joan Pau II, La virtut de la fortalesa, audiència general,

Roma, 15 novembre 1978

Sant Agustí, De patientia (PL 40)

Sant Tomàs d'Aquino, Summa Theologiae, II-II, qq. 123-140

Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm.
77-80

© ISSRA, 2009

---

[1] Cf. Ángel Rodríguez Luño, *Scelti in Crist per essere santi. III. Morale speciale*, EDUSC, Roma 2008, p. 284 i 289.

[2] Cf Job 7, 1.

[3] Mt 11, 12.

[4] Cf Ex 15, 2, Esdres 8, 10; Is 25,1; Sal 31,4; 46, 2; 71,3; 91,2; 1Tm 1,12; 2Tm 1, 7; Col 1, 11; Fl 4, 1; Rm 5, 3-5.

[5] Sant Josepmaria, *Camí*, n. 728.

[6] 2Co 12, 9-10.

[7] Cf Jn 13, 15 i 15, 13.

[8] Jn 15, 5.

[9] Jn 16, 2.

[10] Cf *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 2473. Com se sap, la paraula llatina martyr deriva del grec mártys, que significa testimoni.

[11] Benet XVI, *Àngelus*, 28 d'octubre de 2007. Sant Josepmaria descrivia aquest martiri incruent a Camí, n. 848.

[12] "Benaurada la Mare de Déu, que va merèixer sense morir la palma del martiri al peu de la Creu del Senyor". Es tracta de la Communio de la festa de la Verge Dolorosa en l'antic Missal de Sant Pius V, que, amb un lleuger retoc, ha passat a ser, en la Forma ordinària del ritu llatí, l'antífona del al·leluia de la lliçó evangèlica número 11 del Comú de la Mare de Déu: "Beata est Maria Verge, quae sine morte meruit martyrii palmam sub encreuament Domini" (cf. Pedro Rodríguez, núm. 622 de Camí, edició crítica històrica, Rialp, Madrid 2004).

[13] Sant Josepmaria, *Camí*, n. 508.

[14] Cf Ángel Rodríguez Luño, *Scelti in Crist per essere santi. III. Morale speciale*, EDUSC, Roma 2008, p. 291.

[15] Sal 27, 3.

[16] 2Tm 2, 10.

[17] Cf Lc 6, 47-49.

[18] Cf 1 Sam 2,2; 2 Sam 22, 47; Dt 32,4; Hab 1,12; Is 26,4; Sal 19,15; Sal 28,1; Sal 31,3-4; Sal 62,3.7-8; Sal 89,2; Sal 94,22; Sal 144,1, etc.

[19] 2S 22, 2-3; cfr. Sal 18, 3.

[20] 1Co 10, 4.

[21] 1Co 1, 24.

[22] 1P 5, 9.

[23] Cf Mt 16, 18.

[24] Citat per G. Valente, Ratzinger Professore. Gli anni dello studio i dell'insegnamento nel Ricordo dei

collegi i degli Allievi (1946-1977),
San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano)
2008, p. 11.

[25] Sant Agustí, *De patientia*, 1 (PL
40,611). La paciència és un dels fruits
de l'Esperit Sant enumerats per Sant
Pau a Ga 5,22. Cf. Catecisme de
l'Església Catòlica, nn. 736 i 1832.

[26] Alguns textos neotestamentaris
al·ludeixen a la paciència de Déu: cf.
1P 3, 20; 2P 3, 9. 15; Rm 2, 4; Rm 3, 26;
Rm 9, 22; Rm 15, 5; 1Tm 1, 16.

[27] Benet XVI, *Homilia en el solemne
inici del ministeri petrí*, Roma, 24
d'abril de 2005.

[28] Cf 1Co 9, 22.

[29] Lc 21, 19.

[30] Cf Ángel Rodríguez Luño, *Scelti in
Crist per essere santi. III. Morale
speciale*, EDUSC, Roma 2008, p. 298.

[31] Cf Fl 2, 8.

[32] Mt 10, 22.

[33] Sant Josepmaria, *Camí*, n. 983.

[34] "M'agraden les últimes [pedres],
que suposen la terminació d'un llarg
i pacient

esforç" (Sant Josepmaria, Entrevista
per a "El Cruzado Aragonés", 3 de
maig de 1969, núm. 16).

[35] Joan Pau II, *Homilia a la Catedral
Metropolitana*, Mèxic, 26 de gener
1979.

[36] Mt 25, 23.

[37] R. Cessario, *Les virtuts*, Edicep,
València 1998, p. 206.

[38] Cf Ángel Rodríguez Luño, *Scelti
in Crist per essere santi. III. Morale
speciale*, EDUSC, Roma 2008, p. 294 i
296. La magnanimitat o longanimitat
és així mateix considerada
tradicionalment com un dels fruits

de l'Esperit Sant: cfr. Catecisme de l'Església Catòlica, n. 1832.

[39] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, n. 80. El fundador de l'Opus Dei considerava com a manifestació de magnanimitat la cura de les coses petites: "les ànimes grans tenen molt en compte les coses petites" (Sant Josepmaria, *Camí*, n. 818).

[40] Cf Mc 9, 23.

[41] Cf Sant Josepmaria, *Via Crucis*, XIII estació, punt 3.

[42] Cf Sant Josepmaria, *Camí*, nn. 393-398.

[43] Ef. 4, 15.

[44] Lc 1, 46-49.

[45] Benet XVI, Homilia en la Solemnitat de l'Assumpció, Castelgandolfo, 15 d'agost de 2005.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/fortalesa/](https://opusdei.org/ca/article/fortalesa/)
(14/04/2025)